

**REGULAMENT
DE ORGANIZARE ȘI FUNCȚIONARE
A REZERVAȚIEI CULTURAL-NATURALE „ORHEIUL VECHI”**

I. DISPOZIȚII GENERALE

1. Regulamentul de organizare și funcționare a Rezervației cultural-naturale „Orheiul Vechi” (în continuare – Regulament) este elaborat în conformitate cu prevederile Legii nr. 251-XVI din 4 decembrie 2008 privind constituirea Rezervației cultural-naturale „Orheiul Vechi” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.1-2, art. 4).

2. Rezervația cultural-naturală „Orheiul Vechi” (în continuare – Rezervația) reprezintă un ansamblu de monumente istorico-culturale și natural-peisagistice de interes național și internațional din defileul râului Răut - microzona satelor Trebujeni, Butuceni și Morovaia (raionul Orhei) și teritorii adiacente ale localităților din vecinătate.

3. Rezervația cuprinde bunuri de patrimoniu istorico-cultural (situri arheologice, complexe rupestre, complexe de arhitectură vernaculară, obiective etnografice), așezări tradiționale (satele Trebujeni, Butuceni, Morovaia), bunuri de patrimoniu natural (ansambluri geologice și peisagistice, de floră și faună), suprafețe terestre și acvatice în care se efectuează valorificarea reglementată a resurselor naturale, se practică activități agricole, industriale și turistice.

4. În conformitate cu prevederile convențiilor UNESCO, ansamblul de monumente cultural-naturale din cadrul Rezervației este definit „Peisaj cultural”, interpretat drept “operă formată de natură și om”.

5. În cadrul Rezervației sînt atestate două tipuri de „Peisaj cultural”: „Peisaj fosil” și „Peisaj viu”. În calitate de „Peisaj fosil”, Rezervația păstrează sedimente geologice, multiple forme carstice și vestigii arheologice ce ilustrează procese naturale și culturale consumate în timpuri străvechi, dar care au conservat la suprafața actuală a solului urme materiale deosebit de importante din punct de vedere informațional și fascinante din punct de vedere peisajer și estetic. În calitate de „Peisaj viu”, Rezervația joacă un rol activ în societatea contemporană, în relație strînsă cu modul de viață tradițional, în cadrul căreia procesul de evoluție este în continuare, demonstrînd, totodată, mărturii semnificative ale evoluției sale în timp.

6. Din punct de vedere funcțional, Rezervația îmbină opt tipuri de peisaj:

- a) *agrar* (activități agrare tradiționale);
- b) *habitat* (formarea și amenajarea așezărilor tradiționale);

c) *sacral* (activități religioase-monahale, valorificarea complexelor monastice rupestre);

d) *recreativ* (odihnă și armonie sufletească, plăceri estetice, educarea sentimentului de *frumos*);

e) *îndeletnici tradiționale* (vânătoarea, pescuitul, păscutul animalelor, colectarea plantelor alimentare și medicinale);

f) *industrial* (exploatarea minelor de piatră, amplasarea în cadrul minelor subterane a întreprinderilor de producție);

g) *prezervat* (păstrarea aspectului informațional natural, efectuarea de cercetări științifice);

h) *memorial* (păstrarea patrimoniului intangibil).

7. Din punct de vedere cultural, Rezervația cuprinde patru tipuri de peisaj:

a) *istorico-geologic* (defileuri, stânci, forme carstice);

b) *istorico-arheologic* (vestigii arheologice preistorice, antice și medievale);

c) *rural* (cultură și arhitectură tradițională țărănească);

d) *monastic* (cultură și arhitectură monastică rupestră).

II. STATUTUL ȘI HOTARELE REZERVAȚIEI

8. Rezervația are statut de sit cultural-natural de importanță națională, stabilit prin art.6 din Legea nr.251-XI din 4 decembrie 2008 privind constituirea Rezervației cultural-naturale „Orheiul Vechi”.

9. Rezervația cuprinde următoarele componente spațiale aprobate prin lege:

a) teritoriul fostului Complex muzeal „Orheiul Vechi”, care ocupă sectorul central al Rezervației și are statut de Rezervație istorico-arheologică, constituită în conformitate cu Hotărârea nr. 77 a Sovietului Miniștrilor al RSS Moldovenești din 15 martie 1968;

b) teritoriul Rezervației peisagistice „Trebujeni”, care ocupă sectorul de vest al peisajului cultural și constituie parte integrantă a fondului ariilor naturale protejate de stat, conform Legii nr.1538-XIII din 25 februarie 1998 privind fondul ariilor naturale protejate de stat;

c) masivele de pădure administrate de Agenția pentru Silvicultură „Moldsilva”;

d) intravilanul satelor Trebujeni, Butuceni și Morovaia;

e) terenurile agricole și de pășunat, drumurile aflate în proprietatea comunei Trebujeni;

f) sectoarele adiacente cu terenuri agricole și de pășunat, drumurile din proprietatea comunelor Ivancea și Piatra (raionul Orhei), precum și a satelor Susleni (raionul Orhei), Mașcăuți (raionul Criuleni), Marcăuți, Holercani și Molovata (raionul Dubăsari);

g) terenurile agricole private;

h) pensiunile agroturistice și casele de vacanță private.

10. Rezervația are hotare fixe și Zonă de protecție (de tampon) pe

întregul său perimetru.

11. Sistemul de coordonate ale punctelor de hotar ale Rezervației și Zonei de protecție este delimitat și stabilit în sistemul geodezic MOLDREF-99, în conformitate cu anexa nr.3 la prezenta hotărîre.

12. Suprafața Rezervației este de 4978,99 ha; suprafața Zonei de protecție (de tampon) este de 6085,57 ha; suprafața totală a Rezervației și a Zonei de protecție este de 11064,56 ha.

13. Din punct de vedere teritorial-administrativ, Rezervația este constituită din următoarele terenuri:

Suprafața Rezervației cultural-naturale "Orheiul Vechi" și a Zonei de protecție în diviziune administrativ-teritorială			
Denumirea unității administrativ-teritoriale	Suprafața, ha		Total
	Rezervația	Zona de protecție	
Comuna Trebujeni, raionul Orhei	3924,60	68,35	3992,95
Comuna Ivancea, raionul Orhei	381,57	1255,18	1636,75
Comuna Piatra, raionul Orhei	----	338,60	338,60
Satul Susleni, raionul Orhei	8,06	633,76	641,82
Satul Mașcăuți, raionul Criuleni	647,17	2597,97	3245,14
Satul Holercani, raionul Dubăsari	----	479,42	479,42
Satul Marcăuți, raionul Dubăsari	----	232,16	232,16
Satul Molovata, raionul Dubăsari	17,59	480,13	497,72
Total general	4978,99	6085,57	11064,56

14. Hotarele Rezervației sînt marcate în teren prin martori speciali (borne), instalați în pămînt, conform legislației în vigoare, și sînt trasate în documentația de urbanism și de amenajare a teritoriului.

15. Respectarea hotarelor Rezervației și ale Zonei de protecție (de tampon) este obligatorie pentru toate persoanele juridice și fizice care activează sau locuiesc în zonele respective.

16. Terenurile și bunurile cultural-materiale din cadrul Rezervației se află în subordinea nemijlocită a proprietarilor de drept, acestea dispunînd de un regim special de protecție și gospodărire, stabilit de legislația în vigoare.

17. În cadrul teritoriilor menționate, Rezervația are dreptul exclusiv de evidență, control, monitorizare și protecție a spațiilor și bunurilor de patrimoniu cultural-natural.

18. Proprietarii și alți subiecți de drept din zona Rezervației sînt obligați să ofere reprezentanților Rezervației acces nerestricționat la spațiile și bunurile de patrimoniu cultural-natural, în scopul monitorizării respectării legislației în vigoare privind protecția patrimoniului, cercetării de specialitate, instalării de panouri informative și însemnelor de protecție.

19. Teritoriul fostului Complex muzeal „Orheiul Vechi”, cu suprafața de 300 ha, se află în gestiunea administrativă a Rezervației.

20. Autoritățile administrației publice locale sprijină activitățile Rezervației privind protecția, conservarea și cercetarea peisajului cultural din

zonă, urmăresc îndeplinirea strictă a prevederilor legislației în vigoare în domeniu, efectuează lucrul de lămurire în rîndul populației privind importanța pentru dezvoltarea durabilă a satelor din zonă și atragerea localnicilor în acțiunile de prezervare a patrimoniului cultural-natural.

III. PROTECȚIA REZERVAȚIEI

21. Rezervația și Zona ei de protecție (de tampon) dispun de regim de protecție națională.

22. Măsurile de protecție în cadrul Rezervației se desfășoară în baza Regulamentului de zonare funcțională internă cu regim diferențiat de protecție a componentelor Rezervației, aprobat prin hotărîre de Guvern la propunerea autorităților publice centrale cu competențe în domeniu și cu avizul Academiei de Științe a Moldovei.

23. Scopul regimului de protecție în cadrul Rezervației constă în asigurarea conservării, păstrării intacte și punerii în valoare a patrimoniului cultural și natural din spațiul respectiv.

24. Responsabilitatea pentru asigurarea regimului de protecție al Rezervației revine Administrației Rezervației (în continuare – Administrația).

25. Regimul de protecție al Rezervației se bazează pe următoarele principii:

a) soluționarea problemelor de amenajare a teritoriului, a celor urbanistice și social-economice ce țin de protecția Rezervației, în vederea asigurării dezvoltării durabile a zonei în ansamblu;

b) prevenirea efectelor negative ale activităților economice, turistice și de agrement asupra Rezervației;

c) prioritatea activităților ce exclud deteriorarea sau distrugerea obiectivelor de patrimoniu cultural și natural, schimbarea aspectului sau modului statornicit de folosire a acestora, precum și prevenirea activităților ce ar putea prejudicia obiectivele patrimoniului cultural și natural național;

d) diminuarea impactului negativ al activității antropogene în ansamblu asupra Rezervației;

e) prevenirea/lichidarea consecințelor calamităților naturale.

26. În funcție de specificul patrimoniului cultural-natural, în cadrul Rezervației este instituită zonarea internă funcțională a teritoriului, cu stabilirea unor regimuri diferențiate de protecție a componentelor respective.

27. În cadrul Rezervației este instituită următoarea zonare funcțională:

a) spații cu vestigii arheologice;

b) spații cu ansambluri rupestre;

c) spații cu ansambluri de cult;

d) spații cu arhitectură vernaculară;

e) spații cu arhitectură rurală modernă;

f) spații cu arhitectură publică și industrială modernă;

g) spații cu cimitire rurale;

h) spații cu peisaje de stîncărie;

- i) spații cu peisaje silvice;
- j) spații cu peisaje de stepă;
- k) spații cu peisaje acvaticice;
- l) spații cu peisaje de luncă;
- m) spații cu peisaje agricole.

28. Regimul de protecție al Rezervației cuprinde măsuri obligatorii de menținere de către deținătorii de drept, în starea fixată documentar, a bunurilor cultural-naturale aflate în proprietate sau gestiune, de monitorizare periodică a acestor bunuri de patrimoniu de către autoritățile responsabile, de conservare-restaurare a bunurilor culturale și de ameliorare ecologică a mediului natural de către comunitate, deținătorii de drept și Administrația Rezervației.

29. Schema zonării funcționale a Rezervației și regimul de protecție al zonelor instituite în cadrul Rezervației sînt aprobate de către Guvern, la propunerea autorităților publice centrale cu competențe în domeniu, cu avizul Academiei de Științe a Moldovei.

30. Protecția bunurilor cultural-naturale din cadrul Rezervației este asigurată de către deținătorii de drept a acestor bunuri prin gospodărire și îngrijire adecvată, în corespundere cu legislația în vigoare în domeniul protecției patrimoniului cultural și natural, sau prin instituirea unor posturi de pază.

31. Deținătorii de drept privat, colectiv, comunitar sau public asigură paza și protecția bunurilor cultural-naturale deținute și fixate documentar în cadrul spațiilor respective, în baza unor protocoale semnate cu Administrația Rezervației și coordonate cu autoritățile administrației publice locale.

32. În scopul păstrării integrității și autenticității bunurilor cultural-naturale, deținătorii de drept privat, colectiv, comunitar sau public din cadrul Rezervației sînt obligați să-și coordoneze activitățile preconizate, legate de promovarea și valorificarea aceste bunuri, cu Administrația Rezervației.

33. Administrația Rezervației oferă deținătorilor de bunuri cultural-naturale consultații, ajutor metodic, recomandări privind posibilitățile de obținere a mijloacelor financiare pentru efectuarea lucrărilor de protejare a bunurilor cultural-naturale, iar în cazurile stabilite de legislație, intervine, în regim de urgență, cu suport material sau financiar pentru conservarea, restaurarea și protejarea bunurilor cultural-naturale aflate în pericol.

34. Administrația Rezervației sprijină activitățile persoanelor juridice și fizice de promovare în zonă a proiectelor de protecție, conservare și restaurare, reabilitare a mediului și bunurilor de patrimoniu cultural-natural din zonă.

35. Administrația Rezervației asigură paza și protecția eficientă a bunurilor proprietate de stat, aflate în gestiunea sa nemijlocită, iar prin serviciile sale specializate efectuează monitorizarea sistemului de protecție a bunurilor cultural-naturale din spațiile deținute în proprietate sau în gestiune de persoane fizice sau juridice, informează autoritățile publice centrale despre încălcări, propune măsuri de depășire a situațiilor dificile, conlucrează în vederea asigurării condițiilor optime de protecție a bunurilor de patrimoniu.

36. Administrația întreprinderilor silvice de stat cu terenuri în cadrul Rezervației, precum și antreprenorii din zona respectivă, asigură paza și protecția

bunurilor culturale și naturale din spațiile aflate în gestiune, conlucrează activ cu Administrația Rezervației, aplică recomandările venite din partea acesteia, oferă condițiile necesare pentru cercetarea și monitorizarea spațiilor respective de către specialiștii autorizați.

37. În sectoarele Rezervației, aflate în proprietate publică, unde sînt amplasate bunuri culturale și naturale de importanță deosebită, se instituie zone de patrimoniu cultural-natural cu regim special de protecție, unde este interzisă orice activitate economică.

38. Asigurarea protecției, păstrării, conservării și valorificării durabile a patrimoniului cultural și natural al Rezervației și a Zonei de protecție se realizează în conformitate cu legislația în domeniu, în baza Planului de urbanism și amenajare a teritoriului Rezervației, aprobat de Guvern.

39. Planul de urbanism și amenajare a teritoriului Rezervației se elaborează în conformitate cu legislația în vigoare și cu principiile UNESCO în domeniul protecției patrimoniului cultural și natural.

40. Lucrările de proiectare, de amenajare a teritoriului, de construcție, de ameliorare, de administrare și alte lucrări pe teritoriul Rezervației și al zonei de protecție se vor executa în conformitate cu legislația în vigoare, în baza unei autorizații emise de Guvern.

IV. GESTIONAREA REZERVAȚIEI

41. Din punct de vedere administrativ și organizatoric, Rezervația este o instituție publică creată prin reorganizarea Complexului muzeal „Orheiul Vechi”.

42. Rezervația are statut de persoană juridică și este subordonată Ministerului Culturii și Turismului.

43. Rezervația se află în serviciul societății și are drept obiective de bază protecția, conservarea, cercetarea și valorificarea bunurilor de patrimoniu cultural-natural.

44. Rezervația dispune de ștampilă, conturi trezoreriale în lei moldovenești și în valută străină.

45. Rezervația este gestionată de către Administrație, care dispune de subdiviziuni organizatorice specializate, menite să asigure gestionarea, protecția, păstrarea, conservarea, cercetarea și punerea în valoare a patrimoniului istorico-cultural și natural din zonă.

46. Administrația gestionează Rezervația în baza legislației în vigoare și principiilor UNESCO în domeniul protecției patrimoniului cultural și natural, coordonîndu-și activitățile cu Ministerul Culturii și Turismului (componenta cultural-istorică și turistică), Ministerul Ecologiei și Resurselor Naturale (componenta naturală), Academia de Științe a Moldovei (aspectele științifice cultural-istorice și naturale), Agenția pentru Silvicultură „Moldsilva” (aspecte ce țin de mediul silvic), cu autoritățile administrației publice locale, deținătorii spațiilor și bunurilor de patrimoniu (aspecte de ordin administrativ, protecție, conservare și valorificare).

47. Activitatea generală a Rezervației se desfășoară în baza legislației în vigoare a Republicii Moldova în domeniul culturii, mediului și științei.

48. Activitatea curentă a Rezervației se desfășoară în baza prezentului Regulament, Strategiei de dezvoltare a Rezervației, Strategiei de dezvoltare turistică și a Planului de management, aprobate de Guvern, la propunerea autorităților publice centrale cu competențe în domeniul culturii și mediului și cu avizul Academiei de Științe a Moldovei.

49. Rezervația are Regulament de ordine interioară, Regulament al Consiliului consultativ de administrare, Regulament al Consiliului științific, Regulament al Comisiei de achiziții, Regulament al Consiliului de conservare-restaurare, Regulament de funcționare a expozițiilor, Regulament al Serviciului de pază și securitate, aprobate de către Ministerul Culturii și Turismului.

50. Regulamentele altor subdiviziuni din cadrul Rezervației sînt aprobate de către Administrația instituției.

51. Sarcinile de bază ale Administrației Rezervației sînt:

a) organizarea unei structuri eficiente de gestionare a Rezervației în general și de protecție a patrimoniului cultural-natural din cadrul acesteia;

b) administrarea terenurilor proprietate publică și a bunurilor cultural-naturale aflate în subordine;

c) monitorizarea și cercetarea patrimoniului cultural-natural din cadrul Rezervației;

d) protecția și conservarea ariilor cu vestigii arheologice și a complexelor rupestre;

e) conservarea și reabilitarea complexelor de arhitectură vernaculară și a spațiilor de habitat rural;

f) protecția, conservarea și reabilitarea biodiversității;

g) reabilitarea sectoarelor reprezentative cu vegetație forestieră, de stepă, luncă, acvatică și palustră și perdele forestiere de protecție;

h) conservarea speciilor de plante și animale rare sau pe cale de dispariție prin crearea de condiții optime de existență și reproducere;

i) repopularea teritoriilor adiacente cu specii de plante și animale anterior dispărute;

j) crearea de condiții pentru turism și agrement reglementat;

k) gospodărirea reglementată a resurselor naturale;

l) propagarea și educația cultural-ecologică;

m) instalarea la hotare și în cadrul Rezervației a bornelor, panourilor de avertisment, indicatoarelor etc.

52. Administrația Rezervației este alcătuită din următoarele subdiviziuni:

a) Direcția generală;

b) Consiliul consultativ de administrare;

c) Consiliul științific;

d) Secția protecție, cercetare și monitorizare patrimoniu cultural;

e) Secția protecție, cercetare și monitorizare patrimoniu natural;

f) Secția colecții patrimoniu cultural mobil;

g) Secția laboratoare conservare-restaurare;

- h) Secția excursii, relații cu publicul și agenți turistici;
- i) Secția expoziții;
- j) Secția relații internaționale, relații cu ONG-uri și promovare proiecte;
- k) Secția informatizare și editare;
- l) Secția servicii (arhitectură și amenajare teritoriu, administrativ, tehnic, securitate, personal);
- m) arhivă și bibliotecă;
- n) cancelarie;
- o) contabilitate.

53. Schema de personal și efectivul-limită ale Rezervației se aprobă de Ministerul Culturii și Turismului.

54. Personalul Rezervației este format din specialiști pregătiți în domeniile ce țin de profilul sitului (istorie, arheologie, arhitectură, etnologie, conservare, restaurare, geografie, geologie-hidrologie, ecologie, biologie, botanică, zoologie etc.) și este instruit periodic în centre de cercetare din domeniu din țară și de peste hotare.

55. Rezervația dispune de un Consiliu consultativ de administrare, alcătuit din reprezentanții Rezervației, administrațiilor publice centrale și locale, inclusiv:

- a) directorul general al Rezervației – președinte;
- b) președintele Consiliului științific al Rezervației;
- c) directorul Direcției patrimoniu și resurse turistice a Ministerului Culturii și Turismului;
- d) directorul Agenției pentru administrarea zonelor turistice naționale pe lângă Ministerul Culturii și Turismului;
- e) șeful Direcției resurse naturale și biodiversitate a Ministerului Ecologiei și Resurselor Naturale;
- f) președintele Consiliului raional Orhei,
- g) președintele Consiliului raional Criuleni;
- h) președintele Consiliului raional Dubăsari;
- i) șeful Inspecției Ecologice Orhei;
- j) șeful Inspecției Ecologice Criuleni;
- k) șeful Inspecției Ecologice Dubăsari;
- l) șeful Întreprinderii pentru Silvicultură Orhei;
- m) șeful Întreprinderii pentru Silvicultură Chișinău;
- n) primarul comunei Trebujeni;
- o) primarul comunei Ivancea;
- p) primarul comunei Piatra;
- q) primarul satului Susleni;
- r) primarul satului Mașcăuți;
- s) primarul satului Marcăuți;
- t) primarul satului Holercani;
- u) primarul satului Molovata.

56. Consiliul consultativ de administrare activează în baza unui regulament aprobat de către Ministerul Culturii și Turismului.

57. Deciziile Consiliului consultativ de administrare devin executorii după aprobarea lor de către Consiliul științific al rezervației și după coordonare cu Ministerul Culturii și Turismului.

58. Rezervația se administrează în scopul conservării patrimoniului cultural, inclusiv a siturilor arheologice, complexelor de arhitectură rupestră, arhitecturii vernaculare și specificului etnografic; a biodiversității prin ameliorarea condițiilor de habitat și asigurarea integrității, funcționalității și continuității speciilor faunistice și floristice, reprezentate în diversele ecosisteme din zonă - de stîncărie, stepă, silvice, luncă, acvatică, agrară și antropice.

59. Terenurile proprietate publică a statului, deținute de către Rezervație, precum și bunurile de patrimoniu cultural-natural din cadrul acestor spații sînt administrate nemijlocit de către Administrație.

60. Terenurile din cadrul Rezervației rămîn în posesia deținătorilor funciari, care sînt obligați să asigure regimul, stabilit de legislația în vigoare, de administrare a suprafețelor respective și a bunurilor de patrimoniu cultural și natural.

Componentele Rezervației - terenurile cu monumente istorico-culturale și naturale care au alcătuit Complexul muzeal „Orheiul Vechi”, monumentele naturii care au format Rezervația peisagistică „Trebujeni” (436 ha) și masivele de pădure administrate de Agenția pentru Silvicultură „Moldsilva” constituie proprietate de stat.

Terenurile agricole și de pășunat, terenurile din Rezervația peisagistică „Trebujeni” (64 ha), edificiile și instituțiile de menire socială, drumurile aflate în proprietatea comunelor Trebujeni, Ivancea, Piatra, precum și a satelor Susleni, Mașcăuți, Marcăuți, Holercani și Molovata, constituie proprietăți ale localităților respective.

Terenurile de pămînt arabil aparținînd localnicilor și gospodăriile țărănești, pensiunile turistice și casele de vacanță constituie proprietate privată.

61. Principiile de bază ale gestionării Rezervației sînt:

- a) asigurarea unei folosiri durabile;
- b) susținerea activității orientate spre restabilirea și folosirea rațională a resurselor naturale renovabile și economisirea celor nerenovabile;
- c) prevenirea efectelor negative ale activității antropice asupra Rezervației.

62. Deținătorul funciar și agentul economic din cadrul Rezervației sînt obligați:

- a) să asigure respectarea regimului de protecție a ariilor și a bunurilor de patrimoniu cultural și natural din cadrul Rezervației;
- b) să asigure accesul nerestricționat al reprezentanților Rezervației în spațiile cu bunuri cultural-naturale pentru inspectare, monitorizare, cercetare, iar în cazuri de necesitate – pentru conservare și restaurare a acestora;
- c) să asigure integritatea și protecția spațiilor și a bunurilor de patrimoniu cultural-natural;
- d) să realizeze măsuri de reabilitare ecologică;
- e) să aplice măsuri de lichidare a surselor existente de poluare;

f) să informeze Administrația despre cazurile de deteriorare a bunurilor de patrimoniu cultural-natural și să ia măsuri preventive pentru protejarea lor.

V. MONITORIZAREA PATRIMONIULUI CULTURAL-NATURAL DIN CADRUL REZERVAȚIEI

63. Monitorizarea patrimoniului cultural-natural reprezintă condiția de bază a conservării Rezervației.

64. Monitorizările pot fi ordinare sau extraordinare.

65. Monitorizările ordinare sînt realizate de către serviciul specializat al Rezervației, iar monitorizările extraordinare sînt efectuate, în cazuri speciale, de către autorităților publice naționale din domeniul culturii și de mediu.

66. Monitorizările ordinare din cadrul Rezervației, în funcție de specificul bunurilor culturale și naturale, pot fi: cotidiene, săptămînale, lunare, trimestriale, semestriale, anuale și multianuale.

67. Monitorizării sînt supuse următoarele bunuri cultural-naturale: siturile arheologice, complexele rupestre, arhitectura vernaculară, arhitectura eclesiastică de zid, obiectivele etnografice, cimitirele, formațiunile geologice și hidrologice, flora și fauna, starea ecologică generală.

68. Monitorizarea obiectivelor de patrimoniu cultural-natural din cadrul Rezervației se face luînd ca bază următorii indicatori-cheie:

a) numărul și mărimea suprafețelor cu vestigii arheologice neafectate de activități antropice;

b) numărul obiectivelor arheologice care necesită conservare, restaurare, reconstituire;

c) numărul complexelor arhitecturale medievale care necesită conservare, restaurare, reconstituire;

d) numărul construcțiilor vernaculare care necesită restaurare, reparație sau reconstituire;

e) numărul obiectivelor de cult care necesită restaurare, sau reparație, reabilitare;

f) numărul și dimensiunile fisurilor tectonice din cadrul complexelor rupestre;

g) numărul complexelor rupestre care necesită restaurare și consolidare;

h) gradul de erodare și modificare a versanților;

i) numărul ravenelor și morfometria lor;

j) elementele geomorfologice de la baza versanților (tipuri, total, morfometria);

k) calitatea apelor de suprafață și subterane;

l) calitatea solurilor;

m) numărul și suprafața terenurilor care necesită reabilitare ecologică;

n) starea suprafețelor împădurite (gradul de împădurire, cantitatea de lemn, suprafața de copaci la numărul de locuitori);

o) numărul speciilor vegetale (total, rare și periclitare);

p) numărul speciilor faunistice (total, rare și periclitare);

q) numărul populațiilor faunistice (tipuri, total);

r) perioada necesară alinierii la normele prevăzute de Programul de protecție a sitului.

69. În conformitate cu specificul obiectivelor de patrimoniu, monitorizarea este efectuată de către specialiști din domeniile respective (arheologie, arhitectură, etnologie, geografie, geologie, zoologie, botanică și inginerie).

70. Rezultatele obținute se înscriu în actele de monitorizare, care sînt depuse în Dosarul de monitorizare al Rezervației, acestea fiind sistematizate și aduse la cunoștința organelor abilitate de stat pentru a se lua măsurile de rigoare în cazuri de necesitate.

71. Autoritățile administrației publice locale care dețin terenuri din cadrul Rezervației, deținătorii de terenuri și alte bunuri de patrimoniu cultural și natural din zonă, în scopul protecției cât mai eficiente a peisajului cultural, furnizează Administrației Rezervației gratuit și în mod obligatoriu datele necesare monitorizării ecologice și culturale.

VI. ACTIVITĂȚI ECONOMICE ȘI TURISTICE ÎN CADRUL REZERVAȚIEI

72. Proiectele și programele de reconstrucție, construcție și amenajare a teritoriului, de edificare administrativă, construcție și reconstrucție de drumuri, trasare a rețelelor subterane și terestre în cadrul Rezervației se efectuează în baza prevederilor Planului de urbanism și amenajare a teritoriului Rezervației și sînt supuse expertizei ecologice de stat și expertizei cultural-arheologice din partea autorităților centrale pentru cultură și mediu.

73. Persoanele fizice și asociațiile care au domiciliul (sediul) în unitățile administrativ-teritoriale incluse în Rezervație au dreptul și sînt încurajate de stat să desfășoare activități economice tradiționale și să promoveze obiceiurile specifice.

74. Pe teritoriul Rezervației, activitățile economice tradiționale - pășunatul, cultivarea terenurilor, albinăritul, recoltarea florei și a faunei naturale terestre și acvatice, precum și prestarea serviciilor de turism și agrement, practicarea pescuitului și vînătorii sportive, prestarea serviciilor de transport - se desfășoară în conformitate cu legislația în vigoare.

75. Dezvoltarea Rezervației se bazează pe programe complexe aprobate de Guvern, de dezvoltare a ramurii, de ocrotire de către stat, păstrare, conservare, folosire și punere în valoare a obiectivelor patrimoniului cultural și natural național, elaborate în conformitate cu principiile UNESCO în domeniu și legislația în vigoare.

76. Organizarea turismului pe teritoriul Rezervației se realizează în conformitate cu legislația în vigoare și cu prevederile UNESCO în domeniul turismului cultural.

77. Activitatea turistică în cadrul Rezervației se bazează pe Strategia privind dezvoltarea turismului în Rezervație, elaborată în conformitate cu

principiile de conservare și de utilizare durabilă a patrimoniului cultural și natural de către autoritatea administrației publice centrale pentru cultură și turism, în colaborare cu autoritatea administrației publice centrale pentru protecția mediului, autoritatea administrației publice centrale pentru silvicultură, autoritățile administrației publice locale și cu Academia de Științe a Moldovei.

78. Administrația monitorizează turismul pe teritoriul Rezervației în vederea stabilirii impactului acestei activități asupra elementelor componente ale Rezervației, pentru stabilirea măsurilor de protecție ce se impun, inclusiv de restricționare, după caz, a accesului turiștilor la anumite obiective, dacă acest lucru se impune pentru conservare.

VII. ACTIVITATEA ȘTIINȚIFICĂ ÎN CADRUL REZERVAȚIEI

79. În cadrul Rezervației, cercetările științifice se efectuează, în mod obligatoriu, în conformitate cu programele anuale, asigurându-se, astfel, continuitatea monitorizării bunurilor cultural-naturale și a echilibrului ecologic.

80. Cercetările științifice din cadrul Rezervației sînt coordonate cu Ministerul Culturii și Turismului și Academia de Științe a Moldovei, fiind axate pe cercetările în domeniile arheologiei, etnografiei, arhitecturii rupestre, arhitecturii vernaculare, ecologiei, geologiei, hidrologiei, florii, faunei etc.

81. Activitatea științifică în cadrul Rezervației este coordonată cu Consiliul științific al rezervației, format din cercetători din cadrul Rezervației și de la alte instituții științifice de profil, care au desfășurat sau desfășoară studii de specialitate în zona respectivă (arheologi, istorici, arhitecți, etnologi, antropologi, geografi, geologi, botaniști, zoologi etc.).

82. Componenta nominală a Consiliului științific este concordată cu Ministerul Culturii și Turismului și Academia de Științe a Moldovei, fiind aprobată prin ordinul Administrației pe un termen de 5 ani.

83. Consiliul științific activează în baza unui regulament aprobat de autoritatea publică națională în subordinea căreia se află Rezervația.

84. Cercetările științifice în cadrul Rezervației se efectuează de către cercetători titulari ai Rezervației, cercetători din cadrul altor organizații științifice sau organizații neguvernamentale din țară și de peste hotare, în baza unei înțelegeri scrise cu Administrația Rezervației.

85. Cercetările arheologice în zona Rezervației se realizează în baza legislației în vigoare privind protecția patrimoniului cultural arheologic.

86. Rezultatele cercetărilor efectuate în zona Rezervației, sub formă de rapoarte (pe suport de hîrtie și electronic) și publicații, vor fi depuse de către autori, în mod obligatoriu, în arhiva/biblioteca Rezervației.

87. Direcțiile de bază ale cercetărilor științifice în cadrul Rezervației sînt:

- a) cartarea vestigiilor arheologice;
- b) cercetarea sistematică a cetății și orașului medieval „Orheiul Vechi”;
- c) salvarea siturilor arheologice aflate în pericol de distrugere;
- d) cartarea și descrierea complexelor rupestre;
- e) cercetarea arheologică a complexelor rupestre;

- f) cartarea și descrierea complexelor de arhitectură vernaculară;
- g) cercetarea etnografică a zonei;
- h) cercetarea hidrogeologică a zonei;
- i) cartarea speciilor de plante și animale rare;
- j) evaluarea sectoarelor reprezentative cu vegetație de stepă și luncă în scopul evidențierii factorilor a căror acțiune creează starea de vulnerabilitate a acestor ecosisteme;
- k) studierea evoluției proceselor naturale în ecosisteme ferite de impactul ecologic și în condițiile unui presing antropic scarificat;
- l) estimarea și prognozarea situației ecologice pentru elaborarea bazelor științifice de protecție și utilizare durabilă a resurselor naturale, restabilirea echilibrului ecologic și conservarea biodiversității;
- m) efectuarea cercetărilor științifice referitoare la: compoziția, structura și rezistența (speciilor) la vătămători, condiții extremale, modul de îngrijire și dirijare a arboretului din perdelele forestiere de protecție;
- n) efectuarea cercetărilor științifice în vederea împânzirii câmpurilor agricole cu perdele forestiere de protecție de importanță ameliorativă.

88. În baza rezultatelor temelor de cercetare, acceptate și avizate de forurile științifice abilitate, Administrația propune măsurile de conservare ce se impun pentru realizarea obiectivelor Rezervației, măsuri ce se aprobă de Consiliul științific.

VIII. DREPTURI PRIVIND FOLOSIREA INDICAȚIEI GEOGRAFICE „ORHEIUL VECHI”

89. Rezervația este titularul dreptului de folosință a indicației geografice „Orheiul Vechi”.

90. Se interzice folosirea, în scopuri comerciale, indiferent de domeniul de activitate, a unor denumiri identice sau similare ce conțin indicația geografică „Orheiul Vechi”, dacă o asemenea folosire ar putea conduce la confuzii sau ar indica vreo legătură cu Rezervația cultural-naturală „Orheiul Vechi”, fapt ce ar putea prejudicia interesele acesteia ori ar putea induce în eroare opinia publică.

91. Orice persoană fizică sau juridică care desfășoară activitate de întreprinzător și este amplasată în zona geografică „Orheiul Vechi” are dreptul să folosească indicația geografică „Orheiul Vechi” pentru identificarea produselor fabricate, a lucrărilor executate sau a serviciilor prestate numai cu autorizația titularului de drept, în conformitate cu legislația.

92. În lipsa autorizației de folosire a indicației geografice „Orheiul Vechi” sau în cazul refuzului de a acorda o asemenea autorizație, titularii de mărci, de denumiri de firmă și de alte obiecte ale proprietății intelectuale ce conțin indicația geografică „Orheiul Vechi”, indiferent de marfa sau serviciul pentru care se folosește această marcă ori această denumire, sînt obligați să excludă din denumirea respectivă indicația geografică „Orheiul Vechi”.

IX. ASIGURAREA FINANCIARĂ A REZERVAȚIEI

93. Rezervația își desfășoară activitatea în baza mijloacelor financiare alocate de la bugetul de stat și de la bugetele unităților administrativ-teritoriale, din contul mijloacelor speciale, donațiilor persoanelor fizice și juridice, inclusiv din străinătate, precum și din contul altor surse financiare neinterzise de legislația în vigoare.

94. Întreținerea terenurilor proprietate publică, aflate în gestiunea nemijlocită a Rezervației, precum și problemele ce țin de protecția, conservarea și restaurarea bunurilor cultural-naturale din cadrul acestora sînt finanțate din bugetele proprii ale deținătorilor de bunuri.

95. Finanțarea programelor ce vizează protecția masivelor silvice din cadrul Rezervației și a peisajului natural se face din bugetul de stat prin intermediul Agenției pentru Silvicultură „Moldsilva” și al Ministerului Ecologiei și Resurselor Naturale.

96. Finanțarea lucrărilor de protecție, conservare și restaurare a complexelor de arhitectură vernaculară și a altor obiecte de patrimoniu cultural-natural, aflate în proprietate privată sau colectivă, se face din contul deținătorilor acestor bunuri, din contul unor proiecte naționale sau internaționale, iar în cazurile stabilite de legislație, din mijloace bugetare de stat.

97. Rezervația poate beneficia de finanțări internaționale obținute în baza unor proiecte.

98. Activitățile Rezervației pot fi asigurate și din contul mijloacelor speciale obținute din: taxele de intrare în Rezervație; taxele de filmare și fotografiere a obiectivelor de patrimoniu de pe teritoriul Rezervației; vânzarea de bilete pentru vizionarea expozițiilor; comercializarea producției științifice proprii sau a unei terțe părți, a reproducărilor, a obiectelor de artizanat etc.; executarea de replici, de copii după lucrări din cadrul Rezervației; încasări de la manifestații cultural-științifice; sponsorizări; alte venituri legale.

99. Taxele pentru serviciile prestate în cadrul Rezervației se aprobă conform legislației în vigoare.

X. DISPOZIȚII FINALE

100. Reorganizarea teritorial-administrativă și a hotarelor Rezervației se efectuează de către Guvern, la propunerea autorităților publice centrale pentru cultură și mediu, cu avizul Academiei de Științe a Moldovei.

101. Modificarea statutului Rezervației sau lichidarea ei se efectuează de către Parlament, la propunerea Guvernului, cu avizul autorității publice centrale pentru mediu și cultură și al Academiei de Științe a Moldovei.

102. Prezentul Regulament poate fi modificat de către Guvern, la propunerea autorităților publice naționale pentru cultură și mediu, cu avizul Academiei de Științe a Moldovei, al autorităților administrației publice locale și al Consiliului științific al Rezervației.